پرسش و پاسخ تصویری در فارسی

مریم سادات هاشمی دانشکده مهندسی کامپیوتر دانشگاه علم و صنعت ایران m_hashemi940cs.iust.ac.ir

علیرضا اصغری دانشکده مهندسی کامپیوتر دانشگاه علم و صنعت ایران a_asghari@comp.iust.ac.ir

چکىدە

در سالهای اخیر پیشرفتهای زیادی در مسائل هوش مصنوعی و یادگیری عمیق که در تقاطع دو حوزه پردازش زبان طبیعی و بینایی ماشین قرار میگیرند؛ رخ داده است. یکی از مسائلی که اخیرا مورد توجه قرارگرفته است؛ پرسش و پاسخ تصویری است. در این مسئله، با توجه به یک تصویر و یک سؤال به زبان طبیعی، سیستم سعی میکند با استفاده از عناصر بصری تصویر و استنتاج جمعآوری شده از سوال متنی، پاسخ صحیح را پیدا کند. هدف ما در این پروژه، حل مسئلهی VQA در زبان فارسی است. بدین منظور مجموعهداده ای را فراهم کردیم و سه روش Stacked Attention ، LSTM Q + norm I را بر روی این مجموعهداده پیادهسازی و اجرا کردیم.

Network و Mexical Results این مجموعهداده پیادهسازی و اجرا کردیم.

۱ مقدمه

در طی سالهای متمادی، محققان به دنبال ساخت ماشینهایی بودند که به اندازهی کافی باهوش باشند که از آن به طور موثر همانند انسانها برای تعامل استفاده کنند. مسئلهی پرسش و پاسخ تصویری یکی از پلههای رسیدن به این رویای هوش مصنوعی است و از این جهت حائز اهمیت است.

پرسش و پاسخ تصویری نسخه گسترش یافته مسئله پرسش و پاسخ متنی است که اطلاعات بصری به مسئله اضافه شده است. شکل ۱ گویای تفاوت این دو مسئله است. در سیستم پرسش و پاسخ متنی، یک متن و یک سوال متنی به عنوان ورودی به سیستم داده می شود و انتظار می رود که سیستم با توجه به درک و تفسیری که از متن و سوال بدست می آورد؛ یک جواب متنی

شکل ۱: مثالی از سیستم پرسش و پاسخ متنی و تصویری

را خروجی دهد. اما در سیستم پرسش و پاسخ تصویری، یک تصویر و یک سوال متنی به ورودی سیستم داده می شود و انتظار میرود که سیستم بتواند با استفاده از عناصر بصری تصویر و تفسیری که از سوال بدست می آورد؛ یک پاسخ متنی را در خروجی نشان دهد. مسئله پرسش و پاسخ متنی دارد زیرا تصاویر بعد بالاتر نشان دهد. مسئله پرسش و پاسخ متنی دارد زیرا تصاویر بعد بالاتر و نویز بیشتری نسبت به متن دارند. علاوه بر این، تصاویر فاقد ساختار و قواعد دستوری زبان هستند. در نهایت هم، تصاویر غنای بیشتری از دنیای واقعی را ضبط می کنند، در حالی که زبان طبیعی در حال حاضر نشانگر سطح بالاتری از انتزاع دنیای واقعی است [۱۳].

کاربردهای بسیاری برای پرسش و پاسخ تصویری وجود دارد. یکی از مهمترین موارد دستیار هوشمند برای افراد کمپینا و نابینا است [۳]. علاوه بر این، در سالهای اخیر دستیاران صوتی ۲ و عاملهای گفتگو ۳ مانند Siri انسانها با استفاده از زبان طبیعی ارتباط برقرار کنند. در حال حاضر این دستیاران با استفاده از صوت و متن این ارتباط را برقرار می کنند در نتیجه گفتگوی بین این دستیاران با انسانها مشابه دنیای واقعی نمیباشد. این ارتباط را میتوان با استفاده از دادههای تصویری و ویدئویی به واقعیت نزدیکتر کرد. اینجاست که مسئلهی پرسش و پاسخ تصویری برای نزدیک کردن تعامل بین انسان و عاملهای گفتگو به دنیای واقعی میتواند موثر باشد. همین موضوع را میتوانی به صورت گستردهتری در رباتها مشاهده کنیم. برای اینکه ربات بتواند بهتر با انسانها ارتباط برقرار کند و به سوالات و درخواستها پاسخ دهد؛ نیاز دارد که درک و فهم درستی از اطراف داشته باشد که این مستلزم داشتن تصویری دقیق از پیرامون است. بنابراین این ربات میتواند برای پاسخ به پرسشها از دانشی که از طریق تصویر پیرامون خود بدست میآورد، جواب درستی را بدهد. کاربرد دیگر این مسئله در پزشکی است. در بسیاری موارد تحلیل تصاویر پزشکی مانند تصاویر T اسکن و درستی را بدهد. کاربرد دیگر این مسئله در پزشکی است. در بسیاری موارد تحلیل تصاویر پزشکی مانند تصاویر که موارد غیرطبیعی موجود در تصویر، به عنوان نظر دوم به پزشک متخصص کمک کند. از طرفی ممکن است در بعضی اوقات بیمار دسترسی به پزشک را نداشته باشد تا شرح تصاویر را متوجه شود. وجود سیستم پرسش و پاسخ تصویری میتواند آگاهی بیمار دانسبت به بیماری افزایش دهد و از نگرانی او بکاهد.

۲ کارهای مرتبط / پیشزمینه

در سالهای اخیر، رویکردهای بیشماری برای VQA پیشنهاد شده است. همه رویکردهای موجود شامل موارد زیر است:

- ۱. رویکردهای مبتنی بر ترکیب ویژگی
 - ۲. رویکردهای مبتنی بر attention
 - ۳. رویکرد های مبتنی بر استدلال

در این پروژه ما از سه روش استفاده کردهایم که روش $ISTM \ Q + norm \ I$ مبتنی بر ترکیب ویژگی هاست و دو روش Stacked Attention Network مبتنی بر attention مبتنی بر این اساس، کارهای انجام شده در این دو دسته را مرور خواهیم کرد.

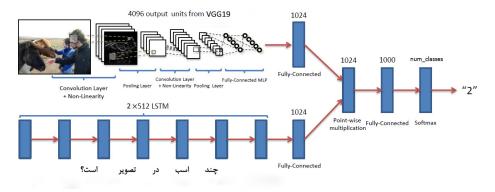
۱.۲ رویکردهای مبتنی بر ترکیب ویژگی

این رویکردها هم ویژگیهای تصویری و هم ویژگیهای سوال را به یک فضای مشترک برای پیشبینی پاسخ منتقل میکنند. برای استخراج ویژگیهای تصاویر، اکثر الگوریتمها از CNN های از قبل آموزش دیده استفاده میکنند که بر روی مجموعه داده VGGNet [۱۲]GoogLeNet آموزش داده شدهاند. برخی از شبکههای رایج عبارتند از: TesNet [۱۲]GoogLeNet [۱۲] و ResNet [۵] استفاده ایرای استخراج ویژگیها از سوالات، از روشهایی مانند کیسه کلمات (BOW) ، GRU [۵] و STM [۵] استفاده می شود. در این رویکرد عموماً مسئله VQA را یک مسئله طبقهبندی در نظر می گیرند و روشهای متعددی برای ترکیب ویژگیهای تصویر و سوال وجود دارد. بعضی از این روشها ساده می باشند از جمله: bilinear pooling و elementwise multiplication ، addition مکن است از روشهای پیچیده تری مانند Bayesian models نیز استفاده شود. دقتی که از روشهای مبتنی بر این رویکرد بدست می آید متفاوت است و وابستگی زیادی به انتخاب هایپرپارامترها، پیکربندی سیستم و تنظیمات آزمایشها دارد.

https://vizwiz.org/\

Voice Assistant⁷

Conversational Agents r

. LSTM Q + norm I شکل ۲: ساختار کلی روش

attention رویکردهای مبتنی بر

مدلهای مبتنی بر attention به ناحیههایی از تصاویر که مربوط به سوال است، توجه میکنند. مدلهای موجود در این رویکرد یا به تصویر و یا به سوال و یا به هر دو توجه میکنند. به عنوان مثال، در [۱۰] مدلی را پیشنهاد داده است که با انتخاب یک منطقه تصویری که مربوط به متن سؤال باشد، پاسخ را پیش بینی میکند. در این روش به به تصویر توجه شده است. اما در مثالی دیگر [۸] از چندین لایه coattention استفاده میکند و هر کلمه از سوال با هر منطقه در تصویر در تعامل است و بالعکس. Question Type [8] و linear Attention Network (BAN) [9] و QTA)

۳ مدل پیشنهاد شده

در این بخش ابتدا نحوهی آمادهسازی مجموعهداده را توضیح میدهیم و سپس به شرح روشهای پیادهسازی شده در این پروژه میپردازیم.

۱.۳ تهیهی مجموعهداده

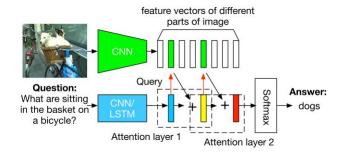
مجموعهداده ای که برای حل این مسئله انتخاب کردیم؛ مجموعه داده VQA v1 است. مشخصات کامل مجموعه داده را میتوانید در جدول ۱ مشاهده کنید.

تعداد پاسخها	تعدادسوالات	تعداد تصاوير	
۲،۴۸۳،۴۹۰	741,449	۸۲،۷۸۳	دادههای آموزشی
1,710,17.	171,017	4.10.4	دادههای ارزیابی
	744,4.7	V1.444	دادههای تست

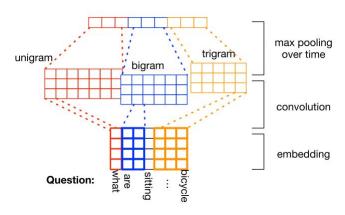
برای ترجمه مجموعهداده از دو ابزار Google و ترگمان استفاده کردیم. در این مجموعهداده برای هر تصویر سه سوال وچود دارد و برای هر سوال ۱۰ پاسخ موجود میباشد. در این مجموعهداده سه نوع سوال وجود دارد. نوع اول بله و خیر است. نوع دوم تعداد یک شی در تصویر است و نوع سوم مربوط به سوالات دیگر است. توزیع طول سوالات و پاسخها و ۳۰ پاسخ پرتکرار در این مجموعهداده را برای دو حالت ترجمه Google و ترگمان را در شکل های ؟؟ ، ؟؟ و ؟؟ می توانید مشاهده کنید.

$[\]$ LSTM Q + norm I $\$ 7.7

این روش سادهترین روش یادگیری عمیق برای حل مسئله پرسش و پاسخ تصویری است. در اینجا مسئله VQA به عنوان یک مسئله طبقهبندی در نظر گرفته می شود که در آن ۱۰۰۰ پاسخ پرتکرار به عنوان کلاسها انتخاب می شوند. ساختار کلی این شبکه در شکل ۲ نشان داده شده است. ابتدا با عبور دادن تصاویر از شبکه VGG19 برای هر تصویر یک بردار ویژگی ۴۰۹۶تایی در لایه ی ماقبل آخر در شبکه VGG19 تولید می شود. از طرفی دیگر با عبور سوالها از لایه Eembedding برای هر کلمه می موجود در سوال یک بردار ۲۰۳۰تایی تولید می شود. سپس از طریق ۲ لایه LSTM بردار ویژگی معنایی سوال استخراج می شود. هر یک از بردارهای ویژگی تصویر و سوال را به یک لایه کادی کادی و الدی می دود.

شكل ٣: ساختار كلى روش SAN .

شكل ٢: مدل سوال براساس CNN

برای ترکیب بردار ویژگی سوال و تصویر از ضرب نقطهای استفاده میکنیم. از این بردار ترکیب شده به عنوان ورودی برای لایهی کاملا متصل استفاده میکنیم و در نهایت با عبور از یک لایه softmax کلاس(پاسخ) پیش بینی شده بدست میآید.

[\fi] Stacked Attention Network 7.7

ایده ی اصلی روش SAN این است که ابتدا از سوال، یک بازنمایی معنایی و مفهومی استخراج میکند. سپس از آن به عنوان یک کوئری برای پیدا کردن مناطقی از تصویر که مرتبط با سوال است؛ استفاده میکند. غالباً در مسئله VQA نیاز است تا چندین مرحله استدلال صورت بگیرد. بنابراین در این شبکه از چندین لایه برای جستجو در تصویر استفاده میکنیم تا به تدریج به جواب مورد نظر برسیم. ساختار کلی شبکه SAN را در شکل ۳ میتوانید مشاهده کنید. شبکه SAN از سه جز اصلی تشکیل شده است: ۱) مدل تصویر که با استفاده از CNN ویژگیهای سطح بالایی را از تصویر استخراج میکند. ۲) مدل سوال که با استفاده از CNN یا Stacked attention که از طریق استخراج میکند. ۳) مدل مناطقی از تصویر که مرتبط به سوال است را پیدا میکند تا پاسخ را پیش بینی کند.

۱.۳.۳ مدل تصویر

در این بخش برای استخراج ویژگی از شبکهی VGG16 استفاده میکنیم و ویژگیها را از آخرین لایهی pooling شبکه بدست میآوریم. ابتدا تمام تصاویر را به 448×448 تغییر سایز میدهیم و بعد از این که تابع پیشپردازش موجود برای شبکهی VGG16 را بر روی تصاویر اعمال کردیم، تصاویر را برای استخراج ویژگی به شبکه میدهیم. بنابراین برای هر تصویر یک ویژگی با ابعاد 14×14×15 حاصل میشود. در حقیقت، برای هر تصویر به تعداد 14×14 منطقه استخراج میشود که هر منطقه به وسیلهی یک بردار ویژگی ۲۵۲تایی بازنمایی میشود. برای راحتی، از یک لایهی Dense بعد از شبکهی VGG16 استفاده میکنیم تا ابعاد بردار ویژگی مناطق مشابه با ابعاد بردار ویژگی سوال شود.

۲.۳.۳ مدل سوال

برای استخراج ویژگیهای معنایی از سوال، از هر دو روش LSTM و CNN یک بعدی استفاده میکنیم. در هر دو روش ابتدا سوال را به یک دنبالهی عددی تبدیل میکنیم و سپس این دنبالهها را به یک لایهی Embedding میدهیم. در روش LSTM خروجی لایه Embedding را به دو لایهی MSTM میدهیم و خروجی آخرین لایهی مخفی LSTM را به عنوان بردار ویژگی سوال در نظر میگیریم. در روش CNN خروجی Embedding را به سه لایهی کانولوشنی یک بعدی با فیلترهایی با سایز ۱، ۳ میدهیم که به ترتیب ترکیبهای یک کلمهای ، دو کلمهای و سه کلمهای را برای ما استخراج میکند. در نهایت بر روی خروجی هر سه لایه تابع maxpooling را اعمال میکنیم و با قرار دادن این سه خروجی در کنار هم بردار ویژگی سوال بدست میآید. شکل ۴ مدل سوال بر اساس CNN را نشان میدهد.

stacked attention مدل ۳.۳.۳

در این بخش، مدل stacked attention با توجه به ماتریس ویژگی تصویر و بردار ویژگی سوال پاسخ را از طریق استدلال چند مرحلهای پیشبینی میکند. در بسیاری از موارد، یک پاسخ فقط مربوط به یک ناحیه کوچک از تصویر است. بنابراین، استفاده از یک ماتریس ویژگی کلی برای تصویر میتواند به دلیل وجود نویزهای مناطق بی ربط به پاسخ، منجر به نتایج نامطلوبی شود. در عوض، استدلال از طریق چندین لایه توجه، قادر است به تدریج مناطق غیرمرتبط با جواب را فیلتر کند و از ماتریس ویژگی تصویر v_I و بردار ویژگی سوال v_Q ، را به یک لایه Dense می دهیم و خروجی این لایه را به یک تابع softmax می دهیم تا توزیع توجه را بر روی نواحی تصویر بدست آوریم. بنابراین داریم:

$$h_A = tanh(W_{I,A}v_I \oplus (W_{Q,A}v_Q + b_A)) \tag{1}$$

$$p_I = softmax(W_P h_A + b_P) \tag{7}$$

بر اساس توزیع توجه p_i ، جمع وزن دار بردارهای تصویر را که هر کدام متناظر به یک منطقه هست را محاسبه میکنیم. سپس را با بردار ویژگی سوال ترکیب میکنیم و یک کوئری برای لایهی بعدی توجه ایجاد میکنیم.

$$\tilde{v}_I = \sum_i p_i v_i,\tag{7}$$

$$u = \tilde{v}_I + v_Q. \tag{(f)}$$

این روش را به تعداد k بار تکرار میکنیم. در نهایت از u در لایهی k برای پیشبینی پاسخ استفاده میکنیم:

$$p_{ans} = softmax(W_u u^K + b_u) \tag{(2)}$$

[Y] HieCoAttention 4.7

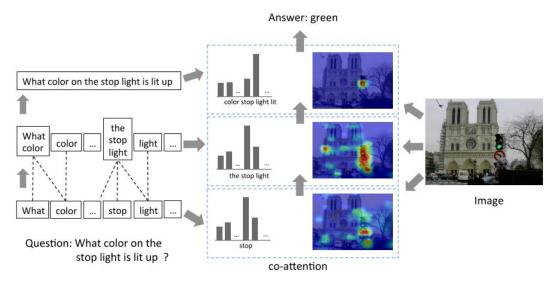
روش پیشنهاد شده در [] دارای دو ویژگی مهم است. ویژگی اول بازنمایی سلسلهمراتبی سوال و ویژگی دوم مکانیزم coattention میباشد. در ادامه این دو خصوصیات را شرح میدهیم.

١.۴.٣ بازنمايي سلسلهمراتبي سوال

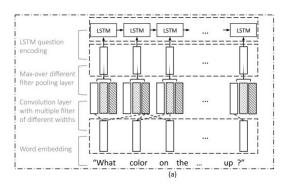
در این بخش برای هر سوال سه سطح Embedding را محاسبه میکنیم. اولین Embedding مربوط به کلمات است که بعد از این که سوال را به دنبالههای عددی تبدیل کردیم؛ با عبور دادن این دنبالهها از لایهی Embedding ، بردارهای Embedding کلمات بدست میآید. برای محاسبه سطح بعدی Embedding که مربوط به عبارات است از کانولوشنهای یک بعدی با فیلترهایی با سایز ۱، ۲ و ۳ استفاده میکنیم و سپس با اعمال تابع Maxpooling بردار Embedding هر عبارت بوجود میآید. در نهایت از Embedding عبارات برای محاسبهی Embedding کل سوال استفاده میکنیم. این کار توسط یک لایه میآید. در نهایت از Embedding عبارات برای هر سوال به صورت سلسلهمراتبی سه سطح Embedding کلمه، عبارت و سوال تولید میشود. بازنمایی سلسلهمراتبی سوال در شکل ۶ به تصویر کشیده شده است.

مکانیزم ۲.۴.۳

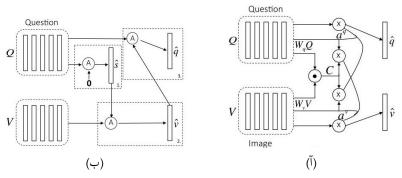
در [] دو مکانیزم برای coattention پیشنهاد شده است که از نظر ترتیب تولید attention map برای سوال و تصویر با هم تفاوت دارند. اولین مکانیزم که parallel coattention نامیده می شود، باعث تولید attention به طور همزمان برای سوال

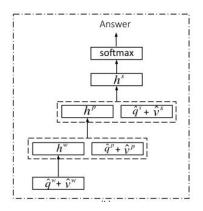
شكل ۵: ساختار كلى روش HieCoAttention

شكل ۶: بازنمايي سلسلهمراتبي سوال.

alternating coattention (ب) parallel coattention (آ) عثكل $\forall v$

شکل ۸: پیشبینی پاسخ

و تصویر می شود. به مکانیزم دوم alternating coattention می گویند که برای تولید attention برای سوال و تصویر به صورت تناوبی عمل می کند (شکل V). این مکانیزم coattention در هر سه سطح سلسله مراتبی سؤال اجرا می شوند. در این پروژه ما از مکانیزم parallel coattention استفاده می کنیم. در این مکانیزم با محاسبه شباهت بین ویژگی های تصویر و سؤال را به هم متصل می کنیم. اگر بردار ویژگی تصویر را با V و بازنمایی سوال را با V نشان دهیم؛ ماتریس شباهت V به صورت زیر محاسبه می شود:

$$C = tanh(Q^T W_b V) (9)$$

پس از محاسبه ماتریس شباهت، برای محاسبه بردار وزنهای attention برای تصویر و سوال از روابط زیر استفاده میکنیم:

$$H^{v} = tanh(W_{v}V + (W_{q}Q)C), \quad H^{q} = tanh(W_{q}Q + (W_{v}V)CT)$$

$$a^{v} = softmax(w_{hv}^{T}H^{v}), \quad a^{q} = softmax(w_{hv}^{T}H^{q})$$
(Y)

که در عبارت W_v ، W_v ، W_v و w_h پارامترهای وزن هستند. w_v و w_v نیز به ترتیب وزنهای w_h و w_h و w_h بردارهای تصویر و سوال هستند. با توجه به وزنهای attention ، بردارهای توجه تصویر و سوال به وسیله ی جمع وزن دار ویژگیهای تصویر و ویژگیهای سوال با وزنهای attention محاسبه می شوند:

$$\hat{v} = \sum_{n=1}^{N} a_n^v v_n, \quad \hat{q} = \sum_{t=1}^{T} a_t^q q_t$$
 (A)

۳.۴.۳ پیش بینی پاسخ

ما پاسخ را بر اساس coattention تصویر و سوال بدست آمده در هر سه سطح Embedding پیش بینی میکنیم. از یک پرسپترون چندلایه (MLP) استفاده میکنیم تا ویژگیهای attention را همان طور که در شکل ۸ نشان داده شده است؛ ترکیب کنیم.

$$\begin{split} h^w &= tanh(W_w(\hat{q}^w + \hat{v}^w)) \\ h^p &= tanh(W_p[\hat{q}^p + \hat{v}^p), h^w]) \\ h^s &= tanh(W_s[(\hat{q}^s + \hat{v}^s), h^p]) \\ p &= softmax(W_h h^s) \end{split} \tag{9}$$

احتمال پاسخ نهایی است. W_{b} و W_{b} ، W_{b} ، W_{b} ، W_{b} ، W_{b} ، W_{b}

۴ نتایج

نتایجلورم ایپسوم متن ساختگی با تولید سادگی نامفهوم از صنعت چاپ و با استفاده از طراحان گرافیک است. چاپگرها و متون بلکه روزنامه و مجله در ستون و سطرآنچنان که لازم است و برای شرایط فعلی تکنولوژی مورد نیاز و کاربردهای متنوع با هدف بهبود ابزارهای کاربردی می باشد.

لورم ایپسوم متن ساختگی با تولید سادگی نامفهوم از صنعت چاپ و با استفاده از طراحان گرافیک است. چاپگرها و متون بلکه روزنامه و مجله در ستون و سطرآنچنان که لازم است و برای شرایط فعلی تکنولوژی مورد نیاز و کاربردهای متنوع با هدف بهبود ابزارهای کاربردی می باشد.

مراجع

References

- [1] S. Antol, A. Agrawal, J. Lu, M. Mitchell, D. Batra, C. Lawrence Zitnick, and D. Parikh. Vqa: Visual question answering. In *Proceedings of the IEEE international conference on computer vision*, pages 2425–2433, 2015.
- [2] K. Cho, B. Van Merriënboer, C. Gulcehre, D. Bahdanau, F. Bougares, H. Schwenk, and Y. Bengio. Learning phrase representations using rnn encoder-decoder for statistical machine translation. arXiv preprint arXiv:1406.1078, 2014.
- [3] D. Gurari, Q. Li, A. J. Stangl, A. Guo, C. Lin, K. Grauman, J. Luo, and J. P. Bigham. Vizwiz grand challenge: Answering visual questions from blind people. In *Proceedings* of the IEEE Conference on Computer Vision and Pattern Recognition, pages 3608–3617, 2018.
- [4] K. He, X. Zhang, S. Ren, and J. Sun. Deep residual learning for image recognition. In Proceedings of the IEEE conference on computer vision and pattern recognition, pages 770–778, 2016.
- [5] S. Hochreiter and J. Schmidhuber. Long short-term memory. Neural computation, 9(8):1735–1780, 1997.
- [6] J.-H. Kim, J. Jun, and B.-T. Zhang. Bilinear attention networks. In Advances in Neural Information Processing Systems, pages 1564–1574, 2018.
- [7] J. Lu, J. Yang, D. Batra, and D. Parikh. Hierarchical question-image co-attention for visual question answering. In *Advances in neural information processing systems*, pages 289–297, 2016.
- [8] D.-K. Nguyen and T. Okatani. Improved fusion of visual and language representations by dense symmetric co-attention for visual question answering. In *Proceedings of the IEEE Conference on Computer Vision and Pattern Recognition*, pages 6087–6096, 2018.
- [9] Y. Shi, T. Furlanello, S. Zha, and A. Anandkumar. Question type guided attention in visual question answering. In *Proceedings of the European Conference on Computer* Vision (ECCV), pages 151–166, 2018.
- [10] K. J. Shih, S. Singh, and D. Hoiem. Where to look: Focus regions for visual question answering. In *Proceedings of the IEEE conference on computer vision and pattern recognition*, pages 4613–4621, 2016.
- [11] K. Simonyan and A. Zisserman. Very deep convolutional networks for large-scale image recognition. arXiv preprint arXiv:1409.1556, 2014.
- [12] C. Szegedy, W. Liu, Y. Jia, P. Sermanet, S. Reed, D. Anguelov, D. Erhan, V. Vanhoucke, and A. Rabinovich. Going deeper with convolutions. In *Proceedings of the IEEE conference on computer vision and pattern recognition*, pages 1–9, 2015.
- [13] Q. Wu, D. Teney, P. Wang, C. Shen, A. Dick, and A. van den Hengel. Visual question answering: A survey of methods and datasets. *Computer Vision and Image Understanding*, 163:21–40, 2017.
- [14] Z. Yang, X. He, J. Gao, L. Deng, and A. Smola. Stacked attention networks for image question answering. In *Proceedings of the IEEE conference on computer vision and pattern recognition*, pages 21–29, 2016.